

РЕЦЕНЗИЯ

**от проф. д-р Мария Петрова Кърджиева
Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“**

на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“

по професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство
докторска програма „Хореография“

с автор: **Сун Ксяофан** - Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство
„Проф. Асен Диамандиев“ - Пловдив, Факултет „Музикален фолклор и хореография“,
Катедра „Хореография“

Тема: **Принципи на преподаване в хореографията – традиции и съвременност**

Научен ръководител: **проф. д-р Желка Табакова**

1. Общо представяне на процедурата и получените за рецензиране материали.

Рецензията е изготвена въз основа на Заповед № РД - 27 - 144 от 21.10.2024 г. на Ректора на Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив, относно утвърждаване състав на научно жури и представени от докторанта: заповед за зачисляване, заповед за отчисляване, дисертационен труд, автореферат, автобиография, приноси и публикации по темата (две в България и четири в Китай).

Дисертационният труд е с обем от 210 страници. Състои се от увод, три глави, заключение, приноси, библиография (79 литературни източника, 5 интернет източника), списък на анализирани спектакли в труда - 7.

2. Кратки биографични данни за кандидата.

Автобиографичните данни представят цялостно профила на докторанта. Придобитото образование и участието в семинари изцяло кореспондират с последващото професионално развитие. Сун Ксяофан е отдадена на професията си като преподавател в Шънянска музикална консерватория, Департамент по танци, град Шънян, Китай. Отличава се нейната научно-изследователска дейност изразена в издадени три монографии, девет публикации, участие в три научно-изследователски проекта. Отражение и оценка на труда ѝ са седем награди за оригинални творби. Защитата на ОНС “доктор” в областта на хореографията е логично продължаване на кариерното развитие на Ксяофан.

3. Актуалност на тематиката.

Относно актуалността на темата, изцяло се доверявам на докторанта и неговият научен ръководител, предвид обстоятелството, че се изследва образователната среда по танц във висшето образование в Китай. Доводите ми се коренят в: *“Настоящият текст*

се основава на дългогодишния ми опит в преподаването и художествената практика от гледна точка на преподавател по хореография във висше художествено учебно заведение.” Този опит предполага, че е дефиниран проблем и изисква научна обосновааност, което определя актуалността на темата.

4. Целесъобразност на изследователските методи за постигане на поставените цели.

Авторът е изградил логична структура, с цел да се изведе основния изследователски проблем (*да се изследват качествата и способностите които трябва да притежават учителят по танц и хореографът*), свързан с конкретния обект (*методите на преподаване на хореографията и изискванията към преподавателските умения*) и предмет на труда (*проблемите в подготовката на хореографите в настоящите висши учебни заведения в Китай*).

Посочените цел и задачи изцяло кореспондират с желанието за защита на авторската теза, ясно отразена още в уводните думи на труда.

Правилно е избраната методика на изследването, съобразно неговата специфика. Методологичният инструментариум с качествена характеристика е подробно описан и аргументиран (стр.6-9).

5. Оценка на дисертационния труд.

Глава първа. Професионални характеристики на преподавателя по хореография (обем 35 стр). Ходът на изследването започва с дефиниране на преподавателя по хореография в **Параграф 1.1.** В защита на своите съждения за определяне на неговата личност с двойствен характер, която включва - цялостно разбиране за танцовото изкуство и педагогически умения, докторанта се позовава на У Бей, Хан Ю, Джан Цюен и Националните стандарти за качество на обучението по музика и танци в обикновените висши учебни заведения. В **Параграф 1.2.** *Структура на знанията, които трябва да притежава преподавателят по хореография*, авторът определя четири основни области на познание: танцово изпълнение; теоретични знания по хореография; знания в областта на музиката и в областта на културата. **Параграф 1.3.** *Професионални задължения и обществени функции на преподавателя по хореография.* Тук в системата от признаци в първата част докторанта откроява - професионални задължения; демонстрационни отговорности; режисьорски отговорности на хореографа и към втората част - съхранение и популяризиране на танцовата култура; култивиране на хореографски кадри; насърчаване на межкултурния обмен и разпространение и обслужване на обществото и повишаване на общественото естетическо възприятие. Профилът на хореографа се допълва в **Параграф 1.4.** *Професионални и преподавателски умения на преподавателя по хореография.* В тази част класификацията се надгражда с разграничаване на уменията и характерни специфики. Към професионалните умения са отнесени - основни професионални умения; способността за усещане на живота и за издигане на красотата; практически умения на хореографа за поддръжане на танца. Към умения за преподаване са разграничени - умение за анализ в три аспекта; умение за проектиране на преподаването в два аспекта и способност за прилагане на методи на обучение. **Параграф 1.5.** *Текущата ситуация и развитието на преподаването на хореография в съвременните китайски висши учебни заведения.* След кратки исторически данни докторанта представя обучението по хореография в Пекинската танцова академия по отношение постепенно подобряване и усъвършенстване на учебната система; Катедрата по хореография в

Консерваторията в Шънян в аспекта на непрекъснато усъвършенстване и професионализация на преподавателския състав; Катедрата по хореография в Университета в Дзямуси в цялостно подобряване и персонализирано развитие на качеството на учащите се. След посочените примери в последователността на разсъжденията в труда се предлагат перспективи за бъдещето на специалността хореография в китайските висши учебни заведения в няколко насоки, ясно обосновани: **оптимизиране** на професионалното позициониране; **усъвършенстване** изграждането на преподавателския състав; **реформиране** на методите и средствата на преподаване; **разширяване** каналите за заетост; **насърчаване** сътрудничеството между индустрията, университета и научните изследвания.

Глава втора *Професионални умения, които трябва да притежава един преподавател по хореография* (обем 55 стр.). Ксяофан развива тази част на разработката в четири основни параграфа и един обобщителен. **Параграф 2.1.** *Развиване на естетическите умения в танцовото изкуство*, представя интересни съждения открояващи се в няколко насоки: (1) Естетика свързана с разбиране за движенията в танцовото изкуство. Танцът се представя като изкуство, което съчетава физически движения с дълбоки емоции и в него хореографът използва както имитация на реални движения, така и абстрактни форми, за да изрази определени идеи и да създаде уникален художествен образ. (2) Естетика в уменията за изразяване на лиричността в танцовото изкуство с няколко акцента - **Емоцията** сърцевината на танца, основният двигател на танцовото изкуство и независимо от стила или техниката, танцът винаги изразява определени чувства и емоции; **Лиричността** това, което отличава танца от други форми на изкуство и го прави уникален. (3) Естетика в уменията за контрол върху ритмичността в танцовото изкуство – Авторът подчертава фундаменталната роля на ритъма в танца и неговата сложност. Той обяснява, че ритъмът не е просто механично повторение, а творчески инструмент, който позволява на танцьорите да изразят себе си и да предадат уникалност в художественото произведение. Констатира се, че съвременният танц е особено добър пример за това как ритъмът може да бъде използван за създаване на иновативни и изразителни танцови произведения. Става ясно, че има три основни характеристики по отношение на ритъма: непостоянен ритъм (не съвпадащ напълно с музиката), свободен ритъм (определян от танцьора) и интегриране с времето (създаване на усещане за плавност и протичане на времето). (4) Естетика свързана с умения за интерпретация на виртуалността в танцовото изкуство – Представя се виртуалността като съществена характеристика на танцовото изкуство, която го отличава от други форми на изкуство. Разбира се виртуалността в танца като трансформация на реалността. Дава се пример с китайската класическа опера, оказала значително влияние върху развитието на виртуалността в китайския танц. Отбелязва се, че стилизацията на движенията има ключова характеристика на този стил, като движенията се превръщат в символи, носещи определено значение. (5) Умения за изразяване на естетиката в танцовото изкуство – Подчертава се ролята на естетиката в танцовото изкуство и преподавателя по танци като важна фигура в развитието на естетичното възприятие у танцьорите и в създаването на красиви и завладяващи танцови произведения. В **Параграф 2.2.** *Умения за хореография на танцова лексика в различни танцови стилове* авторът представя задълбочен анализ на хореографските умения, необходими за създаването на танцови произведения в различни стилове – балет, китайски класически танц, съвременен танц и китайски етнически и народни танци, дават се конкретни примери. В изложението се открояват общи умения за

всички стилове: разбиране на танцовите стилове; умения за създаване на композиция; способност да изразява емоции и идеи; иновативност и уважение към традициите. **Параграф 2.3.** *Умение за възприятие на танцово мислене.* Разработката в тази си част има философски оттенък. Открояват се следните акценти: (1) Характеристики на танцовото мислене с фокус върху движението, образното мислене и емоционалност. (2) Материали за танцовото мислене - Осезаеми материали (жизнени ситуации) и Неосезаеми материали (психологическите състояния на изпълнителя). (3) Процес на танцовото мислене - Преобразуване на реалността, Взаимодействие между форма и съдържание и Иновации и традиции. (4) Резултати от танцовото мислене - Иновативна хореография, Дълбоко изразяване на емоции, Разнообразие на художествените стилове. В процеса на развитие на съжденията се дават ясни примери. **Параграф 2.4.** *Умения за разпознаване на структурата на танца.* Докторанта представя понятието „структура“ в контекста на танцовото изкуство, като разкрива неговата двойна природа, функции и значение за създаването на танцово произведение. Констатира се, че структурата е свързващата линия между форма и съдържание. Извеждат се функции на структурата. Представят се времето и пространството в структурата. Разбира се, в центъра е фигурата на хореографа при нейното изграждане.

Глава трета *Способности за професионална практика, които трябва да притежават танцовите хореографи* (обем 79 стр.) има приложен характер в развитието на изследваната тема. В началото на главата автора споделя, че творческите техники в танцовата хореография могат да бъдат универсални и специфични. В **Параграф 3.1** *Прилагане на творчески техники в процеса на танцова хореография и преподаване* изложението продължава с **Обучение на основни техники за създаване на танци**, където се акцентира върху разнообразие на техниките, цел на техниките, взаимодействие между техниките. Набляга се върху факта, че е необходимо познаване на творческите процеси от страна на хореографите с цел създаване на интересни танцови композиции. **Изисквания към учебния процес**, подчертават се три основни аспекта, които трябва да се вземат предвид при преподаването на основни техники за създаване на танц: разбиране на теоретичната основа, комбиниране на теория и практика и развитие на творческите способности. Тук целта е учениците да могат да развият своите творчески способности за създаване на собствени танцови композиции. В **Избор на методи на обучение** се защитава тезата, че успешното преподаване на танцови техники изисква разнообразни подходи, които да отговаря на различните нужди и стилове на обучение на учениците и още комбинирането на лекции, демонстрации, анализ, дискусии и партньорска оценка създава стимулираща учебна среда, която насърчава развитието на творческите способности. **Преподаване на креативни солови танцови техники**, подчертава два основни аспекта: динамиката и нивото на развитие на движението. В **Изисквания за обучение на ниво екипни хореография** авторът подчертава важността на интегрирането на физическите и творческите аспекти при преподаването на танцови движения, чрез фокусиране върху пространствено-времевата сила, качеството на движението и изразителността, танцьорите могат да достигнат високо ниво на изпълнение и да създадат запомнящи се творби. Следва **Избор на методи на обучение** представя се систематичен подход към преподаването на солов танц, като се подчертава важността на постепенното развитие на уменията и творческите способности на танцьорите. **Преподаване на творчески техники за дуети и трио** се представят основните характеристики и специфики на дуетния и трио танц, както и изискванията за обучение в тези форми.

Съдържание на обучението предоставя подробен анализ на спецификите при обучението по дует и трио танц, като подчертава ключовите различия и сходства между тези две форми. В **Изисквания за преподаване** се акцентира върху преподаването на дует и трио танц. Констатира се, че се изисква комплексен подход, който включва както технически аспекти, така и развитие на творческите способности на танцьорите. Успешното обучение зависи от способността на учителя да създаде среда, в която танцьорите могат да се развиват като индивидуалности и в същото време да работят ефективно в група. **Методи на обучение** - текстът обхваща два основни метода за преподаване на творчески техники в дует и трио танц: обяснение на знания и демонстрация. В **Обучение на творчески групови танцови техники** е изложен задълбочен анализ на преподаването на групов танц, изследването се фокусира върху специфичните характеристики, методи и изисквания на този тип танц. Параграфът завършва със съждения върху **Обучение в техниките за хореографско създаване на танцови представления**. Авторът поставя акценти върху танцовата драма като синтез на изкуства, структурата и съдържанието на танцовата драма, изисквания и методи за преподаване нужни за създаване на танцова драма. **Параграф 3.2. Динамичен анализ на творческия процес и танцовия речник в процеса на обучение по танцова хореография**, авторът предоставя задълбочен анализ на процеса на преподаване на хореография, като обхваща както творческите аспекти, така и теоретични – ключови направления в начина на преподаване, етапи в процеса на създаване на танц, методи на преподаване. Обръща се специално внимание на (1) Танцов речник - специфичните движения и техники, характерни за различните танцови стилове (балет, модерен танц, народен танц). (2) Ефективност на силата - теория, разработена от Рудолф фон Лабан, която анализира движенията на тялото въз основа на четири основни елемента: гравитация, пространство, време и плавност. (3) Qiun - концепция от китайската естетика, която описва хармонията между форма и дух в изкуството. (4) Анализ на произведения - систематично изучаване на съществуващи танцови произведения за идентифициране на техните силни страни и слабости. В **Параграф 3.3. Анализ на класически танцови произведения** се предлага многопланов анализ на три произведения: „Лешникотрошачката“ – подчертава се важността на музиката, откроява се разнообразието от танцови стилове и символиката на сценографията. „Годишните времена“ – разкрива се как танцът може да изследва философски въпроси и да предизвика дълбоко емоционално преживяване. „Wing Chun“ – демонстрира се как танцът може да бъде използван за популяризиране на културното наследство/бойни изкуства.

Заклучението е развито в двадесет страници и синтезира дисертационния труд в три насоки - (1) танцовото изкуство все повече се интегрира с други изкуства и технологии, създавайки нови форми на изразяване; (2) днес хореографите балансират между запазването на традиционните ценности и експериментиране с нови идеи; (3) обучението на хореографи е от решаващо значение за развитието на танцовото изкуство и предизвикателствата на новото време дават повече възможности за творческа реализация.

Обобщителните параграфи във всяка глава играят ролята на своеобразен преход.

6. Приноси и значимост на научната разработка и на публикациите по темата на дисертационния труд.

Приемам изведените научни приноси, но считам, че могат да бъдат по-ясно формулирани и сведени до пет.

Представените публикации, отразяват темата в дисертационния труд и е достигната публичност сред заинтересованите среди.

7. Критични бележки и препоръки.

- Нямам.

8. Автореферат.

Считам, че авторефератът дава информация за всички части на дисертационния труд.

9. Заключение.

Явно е, че трудът на Сун Ксяофан „**Принципи на преподаване в хореографията – традиции и съвременност**“ има своя принос за развитието на обучението по танцово изкуство във висшето образование в Китай. Именно това и гореизложеното е основание, да дам своята **положителна оценка** за изследваната тема и да предложа на Научното жури да **присъди** на докторанта образователната и научна степен „доктор“, професионално направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство“, докторска програма „Хореография“.

12.12.2024 г.

проф. д-р Мария Кърджиева